

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

היכל
תשיעי

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

דבר מלכות

•
מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•
משיחות ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תנש"א

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו – התמימים בפרט,
משלוחיו, חסידיו וכלל ישראל – בכלל
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלימה
נאו תיכף ומי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!

ויש לעורר אויף נאך אן ענין בקשר עם זה: אין די ערטער וואו מ'פראוועט סדרים ציבוריים וכלליים – זיינען דא כמה מקומות וואו מ'האט געמאכט הכנות צו פראווען נאך איין סדר (צוליב דעם וואָס עס פעלט געלט וכיו"ב). ונחוץ וכדאי ביותר, אָז מ'זאָל זיך משתדל זיין ביותר מאַכן ביידע סדרים, על כל פנים – טיילן די הוצאות אויף ביידע נעכט, ובודאי – וועט מען דערצו ניט דאַרפן אָנקומען, ווייל דער אויבערשטער וועט זיכער בענטשן און צושטעלן צו די עוסקים בזה כל המצטרך, און נאָכמער דערפון.

ויהי רצון אָז עס זאָל שוין מקויים ווערן די שלימות התפלה פון משה און פון משה שבכא"א מִישראל – „תפלה למשה איש האלקים” – „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו”, „תשרה שכינה במעשה ידיכם”, אין מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, און תיכף ומיד ממש דעם עיקר – אין דעם בית המקדש השלישי, „מקדש אד' כוננו ידיך”.

מדינה (די באי-כח פון המדינה כולה), וואָס האָט דעם כח פון דינא דמלכותא דינא¹⁶³ – בקשר מיט קובע זיין היי יאָרי-גען „עשתי עשר יום”¹⁶⁴ לחודש ניסן אַלס אַ טאָג געווידמעט במיוחד צו פאַר-שטאַרקן חינוך הטוב א.ז.וו. – יסודות אין ישוב העולם פאַר כל תושבי המדינה וכל תושבי העולם –

און טאָן דאָס ביז אין אָן אופן פון „צדיק”, דערגרייכן אויך אין חוצה שאין חוצה ממנה.

והדגשה מיוחדת בענין שהזמן גרמא¹⁶⁵: צושטעלן אַלע צרכי החג צו די וואָס דאַרפן דערצו אָנקומען – די צרכי הסדר (מצות, ד' כוסות וכו'), און צרכי יום טוב בכלל (בגדי יום טוב, ומאכלי יום טוב), וכיו"ב.

163 גיטין י, ב. וש"נ.

164 לשון הכתוב – נשא ז, עב.

165 ראה שו"ע אדה"ז או"ח ריש הל' פסח סתכ"ט ס"ה.

בס"ד.

פתח דבר

בזה הננו מוציאים לאור חלק משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן שנה זו.

מערכת „אוצר החסידים”

ג' פ' שמיני, י"א ניסן, ה'תנש"א (הי' תהא שנת אראנו נפלאות) שנת הצדיק לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ברוקלין, נ"י.

טו. האמור לעיל איז נאָכמער בהד- גשה געפינענדיק זיך אין חודש ניסן פון היינטיקן יאָר „ה' תהא שנת נפלאות אראנו", און ווי גערעדט (אויך אין די מכתבים כלליים) וועגן די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאָסירט דעם יאָר (נאָענט צו דעם היינטיקן פורים), אַז ס'איז בטל געוואָרן אַ מנגד צו אידן, ביז אַז דער נצחון האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, און אַ גוטן אופן, אַ טייל פון די מלחמה-געפאָנגענע וכו', ווי גערעדט אויספירלעך פריער.

און זיכער וועט דער אויבערשטער ממשיך זיין ווייזן נסים ונפלאות, ביז – ועיקר – „אראנו נפלאות" בגאולה האמי- תית והשלימה,

וואָס די מלחמות אין יענעם טייל וועלט („מלך פרס" מיט „מלך ארם") זיינען פון די סימנים אַז אַט קומט די גאולה ע"י משיח צדקנו, ווי עס שטייט אין ילקוט שמעוני¹⁵⁷, און ווי ער זאָגט דאָרט, אַז „בני אל תתיראו . . הגיע זמן גאולתכם", און „מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן גאולתכם!"

טז. פון דעם אַלעם האָט יעדער איד אַ הוראה אין זיין אייגענע עבודה:

שטייענדיק אין שנת נפלאות אראנו, און אין דעם גופא – בחודש ניסן, און בתוך השבוע פון חג הפסח, זמן חירותנו, און אין אָנבליק פון די געשעענישן און נסים – וואָס זיינען גלויים לעיני בשר, לעיני כל העמים –

דאָרף דאָס אַרויסרופן ביי אַ אידן נאָכמער רצון און כחות צו טאָן זיין עבר- דה באופן פון נס, ביז נסי נסים – ס'איז ניט גענוג ער זאָל זיך אויפהויבן פון זיין

(157) ישע"י רמז תצט.

ביז-איצטיקער געוואוינהייט אין לימוד התורה וקיום המצוות בהידור, נאָר ער דאָרף שטייגן אין דעם אַלץ העכער און העכער, „ילכו מחיל אל חיל"¹⁵⁸, ביז ער דערגרייכט דעם אמת'ן „נס גדול" פאָר- בונדן מיט „גדול הוי' ומהולל מאד"¹⁵⁹.

און מ'האָט אויף דעם אַ נתינת כח מיוחדת פון מזמור צדי"ק, „תפלה למשה איש האלקים", ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" – אַז „תשרה שכינה במעשה ידינו",

און משה גיט כח יעדן אידן – בפרט דורך בחי' משה שבו (וואָס ווירקט אויף זיין עבודה בפועל) – ער זאָל מגלה זיין אין זיך דעם „צדיק" שבו, „ועמך כולם צדיקים"¹⁶⁰, ווי ער איז פאָרבונדן מיט „צדיק ה' בכל דרכיו"¹⁶¹, און דורך דעם – טאָן בשלימות זיין עבודה פון „צדי" זיך אינגאָנצן איבערגעבן צו דעם צד פון תורה, אַזוי אַז דאָס ווערט „צדי" אינגאָנצן (אַזוי אַז ס'איז ניטאָ קיין אַרט אויף אַ קס"ד פון נאָך אַ צד), סיי בנוגע צו זיך אַליין, און סיי בנוגע צו השפעה אויף אַנדערע אידן, בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, און אויך – משפיע זיין אויף אוה"ע בנוגע צו זייערע שבע מצוות¹⁶²,

– און אין דעם קומט מען צו נוצען נאָך אַגעשענישלהוספה בעבודת השם: בהש- גחה פרטית, איז בימים אלו אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ החלטה מספר 104 – גימטריא TX¹⁶² – פון דעם בית הנבחרים פון דער

(158) לשון הכתוב – תהלים פד, ח.

(159) תהלים מח, ב.

(160) ישע"י ס, כא.

(161) תהלים קמה, יז.

(162) והרי כל דבר הוא בהשגחה פרטית. –

ולהעיר מהנהגת גדול א' שהי' לומד הוראה אפילו ממספר הרכבת שבה הי' נוסע!

בס"ד. משיחות ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תשנ"א

דער נס פון „למכה מצרים בכוריהם"⁸ (ווי דער אַלטער רבי איז מבאר באריכות אין זיין שולחן ערוך⁹), „וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת ה- גדול". און נאָכמער: „בשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים"¹⁰ פון יציאת מצרים (וואָס דערפאָר זאָגט מען בשבת זה „עבדים היינו וכו'")¹¹.

דאָרף מען פאָרשטיין¹²: פאָרוואָס ווערט דוקא דער נס פון „למכה מצרים בכוריהם" אָנגערופן (א) „נס גדול" (גרעסער ווי די אַנדערע נסים); אין וואָס באַשטייט די גדלות פון דעם נס? ביז אַז דאָס איז (ב) „התחלת הגאולה והנסים" פון יצי"מ, דלכאורה איז דאָס נאָר נאָך אַ נס פון צווישן אַלע נסים וואָס האָבן פאָסירט אין מצרים.

מ'דאָרף אויך האָבן הסברה אין דער שייכות פון דעם נס מיט יום השבת דוקא, וואָס „קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול", דאע"פ אַז ס'איז דאָ אַ סיבה אויף דעם¹³, דאָרף מען אַבער זאָגן¹⁴ (וויסנדיק דעם גודל הדיוק אין יעדער זאָך אין תורה און קביעות הימים ע"פ תורה) אַז דאָס האָט אויך אַ שייכות

א. דער אינהאַלט פון חודש ניסן, דער „חודש הגאולה"¹ – וואָס ווערט אַזוי אָנ- גערופן על שם זיין צענטראַלען ענין, חג הפסח, „זמן חירותנו"² – איז ספעציעל אונטערשטראַכן אין דעם שבת פאָר פסח:

ניסן איז מלשון נס³, און נאָכמער: ניסן (מיט צוויי נוני"ן) באַווייזט אויף „נסי נסים"⁴ – די נסים ונפלאות וואָס דער אוי- בערשטער האָט געטאָן מיט אידן אין דעם חודש אַרויסנעמענדיק זיי פון מצרים, וועלכער באַצייכנט די ספעציעלע, נסים- דיקע הנהגה פון דעם חודש. און דער ענין (פון נסי נסים) קומט נאָכמער צום אויס- דרוק אין דעם שבת פאָר פסח (פון וועלכן עס ווערט געבענטשט (מינ' מתברך⁵) דער יום-טוב פסח⁶), וועלכער ווערט אָנגערופן „שבת הגדול", „לפי שנעשה בו נס גדול"⁷,

(1) שמו"ר פט"ו, א.

(2) נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 71 ואילך.

(3) ראה מדרש לקח טוב עה"פ בא יב, ב: ניסן שבו נעשו נסים לישראל.

(4) ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(5) חז"ג סג, ב. פח, א.

(6) דאף שיום ראשון דחג הפסח חל (בשנה זו)

ביום השבת, הרי גם שבת מקבלת (תוספת) ברכה (נוסף להברכה שיש בה מצ"ע) משבת שלפני זה, שמיני' מתברך כולה יומי, גם יום השביעי, כמוכן מתוכן הענין בזהר שם, שמיני' מתברך כולה יומין בברכת המן, והרי הברכה על יום הששי כולל „לחם משנה" גם על יום השבת (בשלח טז, ה. כב). וראה גם שיחת ש"פ בא (והתוועדיות שלאח"ז) תשד"מ.

(7) תוד"ה ואותו – שבת פז, ב: בשם מדרש (ראה

דעת זקנים מבעה"ת בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח ר"ס תל.

(8) תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים שם. רש"י ומצו"ד שם.

(9) שם. וכ"ה בתוס' שם. – ובטור מבאר תוכן הנס באו"א. וראה לקו"ש ח"ב ע' 33 ואילך בהערות.

(10) שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(11) שם, מרמ"א שם ס"א.

(12) ראה גם לקו"ש ח"ב שם. ח"ז ע' 57.

(13) שו"ע אדה"ז שם ס"א, ממג"א שם סק"א.

(14) ראה גם לקו"ש שם ע' 58.

פנימית מיט דעם תוכן פון שבת, ביז אָז דערפאַר ווערט דער שבת אָנגערופן „שבת הגדול“.

ולהוסיף, אָז די שייכות פון „התחלת הגאולה והנסים“ מיט שבת (הגדול) איז נאָכמער בהדגשה דעם יאָר, ווען דער ערשטער טאָג פסח (וואָס דעמולט איז געווען די גאולה ויציאה ממצרים בפועל) קומט אויס ביום השבת¹⁵.

ב. איינער פון די ענינים עיקריים אין גאולת מצרים אונטערשטראַכן אין תורה איז – דאָס וואָס די גאולה איז געווען דורך משה רבינו, גואלם של ישראל, ווי די תורה דערציילט ובארוכה¹⁶ ווי דער אויבערשטער האָט אויסגעקליבן דוקא משה¹⁷ אַלס דער גואל ישראל. ביז אָז אפילו ווען משה האָט געבעטן באַם אויבערשטן, „שלה נא ביד תשלח“¹⁸, האָט דער אויבערשטער ניט אָנגענומען זיין בקשה, ווייל דער אויבערשטער האָט גע- וואָלט אָז דוקא משה זאָל זיין דער שליח צו גואל זיין בני ישראל.

דערפון איז מובן, אָז משה האָט אַ טיפע שייכות מיט גאולה¹⁹, און דערפאַר האָט דוקא ער בכח צו גואל זיין אידן.

(15) ולהעיר שפסח נקרא שבת בכתוב (אמור כג, טו).

(16) שמות ג, א ואילך.

(17) ואהרן הלך עם משה אל פרעה – ש,יהי לך לפה“ (אבל „אתה תהי' לו אלקים“ (שמות ד, טו) במענה לטענת משה „לא איש דברים אנכי גו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי“ (שם, י), ולכאורה משמע שלולא טענת משה, לא הי' אהרן המדבר (וכמוכן גם מזה שבתחלה ענה ה' (על טענת משה הנ"ל) „מי שם פה לאדם גו' ואנכי אהי' עם פיך גו' (שם, יא-יב), ורק אחרי שאמר משה, „שלה נא ביד תשלח“, אמר ה' שאהרן יהי' המדבר).

(18) שם, יג.

(19) ראה שמו"ר פ"ב, ד: משה הי' מתוקן לגאולה, מתחלת ברייתו נתקן לכה.

ביז אָז חז"ל זאָגן אויף משה²⁰, הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון²¹. משה ווערט אָנגערופן „גואל אחרון“ אפילו בנוגע צו דער גאולה האמיתית והשלימה פון גלות זה האחרון (וואָס וועט זיין ע"י משיח צדקנו), אויף וועלכע עס שטייט²² „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפל- אות“, ובפרט כידוע²³ אָז גאולת מצרים איז דער ראש ושרש פון אַלע גאולות, כולל אויך גאולה העתידה לבוא – וואָרום גאולה (יעדע גאולה) קומט דוקא בכח משה.

ג. די נקודת הביאור בזה:

דער תכלית פון גאולת מצרים איז – „ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם ל- אלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים“²⁴, און „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים“²⁵. ד.ה. אָז דער גילוי אלקות למטה בגאולת מצרים איז, בכדי אָז אידן, ווי זיי געפינען זיך אין וועלט, זאָלן דאָס זען און אָנער- קענען און וויסן דעם אויבערשטן, און זאָלן אָנעמען (דערנאָך באַ מתן תורה) די תורה ומצוות פון דעם אויבערשטן²⁶, און דורך זייער עבודת- אַנטפלעקן ג-טלעכ- קייט באופן קבוע ונצחי אין זייער לעבן און חלק בעולם ווי דאָס האָט זיך אויסגע- פירט אין דעם משכן (התכלית פון יצי"מ ומ"ת) – „ועשו²⁶ לי מקדש ושכנתי

(20) ראה זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך.

(21) מיכה ז, טו.

(22) ד"ה כימי צאתך הית'שח פ"יב (ע' 164).

(23) וארא ג, ז.

(24) יתרו כ, ב. וראה מכילתא ופרש"י שם.

שמו"ר פכ"ט, ג.

(25) וכמ"ש (שמות ג, יב) „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה“.

(26) תרומה כה, ח.

ומנוחה לחיי עולמים (כנ"ל ס"ז), ועסקא דשבתא כפול, וואָס כפל איז אויך פאַר- בונדן מיט גאולה: און דעריבער, אין דעם שבת ווען עס האָט פאַסירט דער „נס גדול“ פון „למכה מצרים בככוריהם“ – מאַכט עס איבער דעם גאַנצן שבת, אָז עס ווערט אַ „שבת הגדול“. [און דעריבער האָט דער שבת אויך בכח צו מברך זיין חג הפסח, כנ"ל ס"א].

ולהוסיף, אָז בקביעות שנה זו (ובכמה שנים) קומט אויס שבת הגדול בשבת פ' צו, „אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדוד- רות“¹⁵⁴, וואָס אונטערשטרייכט נאָכמער גילוי ענין הנצחיות למטה – בכח זה וואָס דער אויבערשטער זאָגט אָן צו משה רבינו: „צו אל אהרן“, און דורך אהרן קומט עס אָן צו יעדער איד (וואָרום אהרן איז אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה¹⁵⁵), אָז ער האָט דעם ציווי און אומבאָגרענעצטען נתינת כח פון דעם אויבערשטן, סיי אין הווה (מיד) און סיי אין עתיד (לדורות):

„מיד“ – עס איז ניטאָ ביי אים קיין שטערונג אָדער אפילו אָן אָפהאַלט צו קענען דורכפירען דעם ציווי גלייך, ווייל ער איז אַרײַנגעטאַן אין דעם אינגאַנצען, ביז אָז דאָס איז זיין לעבן, דורך און דורך; ולדורות – דאָס ווערט פאַרגע- זעצט, און אין דעם זעלבן אופן פון זריות, אויך ביי די קומענדיקע דורות – ל' רבים; און ווען ס'איז דאָ די חזקה פון דריי דורות (פון אים און נאָך צוויי דורות), ווערט עס אָן ענין נצחי אויף אַלע דורות, אָז יעדע פעולה וואָס ער טוט זאָל זיין באופן פון „מעשה ידינו כוננוהו“¹⁵⁶.

ישראל, בגאולת מצרים, און גואל ראשון הוא גואל אחרון – וואָרום זייענדיק בדרגת „תפלה למשה איש האלקים“ האָט ער בכח צו ממשיך זיין גאולה – גילוי כח הבלי גבול – אין וועלט, און אויסלייזען אידן פון אַלע מיצרים וגבולים, ביז אויך פון קליפת וע"ז של מצרים, ובכח זה – אויך די גאולה האמיתית והשלימה, וואָס „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפל- אות“, ניט נאָר נסים המלוּבשים בטבע (אלקים), נאָר אויך נסים גלויים שלמעלה מדרך הטבע לגמרי, ביז נפלאות,

און עס וועט זיין אַ גאולה שאין אחרי' גלות, באופן אָז כל העולם כולו וועט זיין אַ דירה לו יתברך, דירת קבוע ונצחי, לעד ולעולמי עולמים.

ד. דערמיט קען מען אויך מבאר זיין דעם תוכן פון דעם „נס גדול“ בשבת הגדול, און דער קשר מיט שבת דוקא: דעם נס פון „למכה מצרים בככוריהם“, אָז דער תוקף פון לעו"ז עצמו (בכורי מצרים) שלאָגט מצרים, ארץ מלאה גילו- לים¹⁵³ – דער בירור פון דעם ק' (למטה מן השורה) – ווערט אויפגעטאַן דורך אַ גילוי הכי נעלה פון אלקות, העכער ווי די נסים וואָס האָבן פאַסירט מיט אידן אַליין (אָדער די נסים וואָס דער אויבערשטער האָט געמאַכט). ביז אָז דאָס ברענגט אַרויס נאָכמער דער כח נצחי וכח הבלי גבול פון אלקות, אָז דאָס דערגרייכט אפילו במקום זה.

דעריבער ווערט דוקא דאָס אָנגערופן „נס גדול“, און דוקא דאָס ווערט די „התחלת גאולה ונסים“ פון גאולת מצרים.

און דאָס איז נקבע געוואָרן דוקא ב- שבת, וואָרום שבת איז פאַרבונדן מיט דער גאולה נצחית – יום שכולו שבת

(154) תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ.

(155) אבות פ"א מ"ב.

(156) ראה מכתב ה' ניסן ש.ז. (נדפס לקמן

[סה"ש תנש"א] ח"ב בהוספות). וש"נ.

(153) פרש"י וארא ט, כט.

יב. עפ"ז יש לומר דער רמז אין דעם זמור צדי"ק (בהוספת ק' נאך צד"י):

ס'איז ידוע דער פירוש¹⁴⁴ אין "בה"א נברא העולם הזה¹⁴⁵, אָז עולם איז באַ-שאַפן געוואָרן בה"א, וועלכע האָט דריי קוים, כנגד די דריי דרגות אין עולם – בריאה יצירה עשי, מחשבה דיבור ו-מעשה: דער גג ורגל ימיני (המחוברים) זיינען כנגד מחשבה ודיבור, און דער רגל השמאלי הנפסק איז כנגד עשי, אויף וועלכע עס שטייט „אף עשיתיו“¹⁴⁶, אף המפסיק.

וויבאלד אָז „עולם על מילואו נב-רא“¹⁴⁷, איז מובן אָז אע"פּ וואָס עוה"ז איז באַשאַפן געוואָרן בה"א, אָז ס'איז דאָ אַ הפסק פאַר עולם העשי' (ד.ה. אַ העלם והסתר וואָס איז מעלים אויף איר חיבור מיט די העכערע עולמות) – איז דאָס אָבער על מילואו, באופן ווי דער אויבער-שטער האָט עס באַשאַפן בשם אלקים, אָז ס'איז דאָ אַ וועלט וואָס איז מעלים אויף אלקות. און די עבודה אין דעם עולם באַשטייט פון „צד"ק“¹⁴⁸ – בוחר זיין אָז תומ"צ איז דער צד פון אַ אידן, כנ"ל.

המצא"ו (עצמותו ית'). ובסיום ספרו – בהל' משיח, הקשור עם הגילוי ד', נועם" (עלמא דאתי), ובוה גופא – ב' תקופות: שלא יהי' שינוי הטבע כ"א ביטול שעבוד מלכיות בלבד (גילוי אלקים בגימטריא הטבע), ובתקופה שני' נסים למעלה מטבע – כנרמז בסיום הספר „כמים לים מכסים“. כמבואר במ"א (הדרן על הרמב"ם (לעיל [סה"ש תנשא ח"א] ע' 98 ואילך).

144 ראה לקו"ת ר"פ בלק (סז, א ואילך). תו"א מג"א צה, סע"ב ואילך. סה"מ תר"ן ע' רעט ואילך. תרנ"ח ע' ריב. היש"ת ע' 122. סה"מ קונטרסים ח"א רמא, א ואילך.

145 מנחות כט, ב.

146 ישע"י מג, יז.

147 ראה בר"פ פ"ב, ו. פ"ד, ז. פ"ג, ג.

148 וי"ל שד"ש" (מתבת, "צד"י") הם כנגד און ה', שהוא ד' ע"י (רגל השמאלי). וזה בא

דערנאך איז דאָ די עבודה פון ק' (דקדושה) – אָז מ'דערגרייכט אויך אין דעם אָרט (שנעשית ע"י החטא), אָז פון דעם אות ה' זאָל ווערן אָן אות ק', וואָס איר רגל השמאלי איז יורד למטה מן השורה, למטה פון דעם אָרט ווי דער אויבערשטער האָט די וועלט באַשאַפן לכתחילה. און די כוונה אין דעם איז – „אשר ברא אלקים לעשות, לתקו"ן¹⁴⁹, ווערן אַ „שותף להקב"ה במעשה ברא-שית“¹⁵⁰, און מברר זיין אויך דעם אָרט, ווי משה האָט אויפגעטאָן (כנ"ל) – וואָס אין דעם באַשטייט שלימות העבודה פון אַ „צד"ק“, אָז ער איז ממשיך פון „צד"י" (אָז תומ"צ איז זיין צד) אויך אין ק' יס' למטה מן השורה¹⁵².

יג. ע"פ כל הנ"ל איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דוקא משה איז גואלם של

לאחרי אות צ' שהוא נ' (כפופה) וי' בימינו, שמרמז על העבודה בקדושה ורשות, דאף ש' ר"ת נפילה, ה"ז נ' כפופה (שאינו יורדת למטה מן השורה), וזהו הירידה בשם אלקים, וצורך עלי' לבחי' נ' ר"ת נשיא, עד לגילוי שער הנ'. ומרומז גם בזה ש„צדי“ „הוא מלשון וצודה לי ציד“ (מגן דוד שם), בירור ה„ציד“ (המותר) דעולם הזה.

וע"י הירידה נוספת למטה מן השורה, באות ק' (ע"ד ו' פשוטה), נעשית עלי' שלא בערך, ע"ד משה (ש'מן המים משיתיהו', ממקום של ע"ז), שבכחו לברר גם למטה מן השורה.

149 בראשית ב, ג.

150 ל' חז"ל – שבת י, א. קיט, ב.

151 וע"ד ההוספה בצדי"ק לגבי פ"א בפסוקי תהלה לדוד" (שע"פ סדר הא"ב) – פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו: אף שגם ב„פוחת גו"י מודגשת ה- פעולה וההשפעה בעוה"ו (ע"ד באות ה'), שזהו"ע „משביע לכל חי“ – הרי ההשפעה היא ביד ימין (ראה יהל אור ע' תקנה); וב„צדיק גו"י מרומזת ההשפעה גם ביד שמאל, למטה מן השורה.

152 וע"ד משיח אתא לאתבא צדיקא בתיבתא (ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש ג, ב).

גלויים), אָז באַ זיי זאָל ווערן אַ גאולה – באַפרייאונג פון די באַגרענעצונגען (מדי-דות והגבלות) פון דער וועלט און פון דער „פאַרשקלאַפונג“ צו וועלטישע הנ-חות און „קנעכטשאַפט“ צו די פאַרשידענע (מצרים מלשון³³) מיצרים וגבולים פון עולם בכלל און גלות בפרט, אָנהויבנדיק פון גלות מצרים – אָז עס ווערט „זמן חירותנו“, חירות אמיתית פון אַלע הגבלות, כולל די הגבלות פון לבושי הטבע (אויך פון נסים המלובשים בטבע, ווי נס פורים³⁴).

ווי דאָס וועט זיין בשלימות בגאולה האמיתית והשלימה³⁵, ווען עס וועט זיין „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“, נפלאות אינגאַנצן למעלה מדרך הטבע (ווי די נסים פון יצ"מ), און נאָכמער – נפלאות אפילו בערך צו די נסים פון יציאת מצרים; און אין אָן אופן פון „אראנו“, דער אויבערשטער אַליין באַ-ווייזט זיי, וואָס דעמולט ווערט אַנט-פלעקט אַלץ, סיי דאָס וואָס איז שייך צו ווערן אַנטפלעקט (נגלה), סיי דאָס באַ-אַלטענע (נסתר): עס ווערט געזען דער אמת און די פנימיות פון דער הנהגה טבעית, די פולקאָמע הנהגה נסית, ביז אויך דאָס וואָס איז אינגאַנצן „נפלא“.

און דער כח אויף ברענגען גאולה צו אידן (גילוי אלקות למטה) באופן הנ"ל קומט דוקא דורך משה רבינו, גואלם של ישראל, כדלקמן.

33 ראה תו"א וראא נ, ב ואילך. בשלח סד, א-ב. יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.

34 אור"ת להה"מ נט, ג. תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. שם ק, א. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שע ואילך (נוסחא שני'). ובכ"מ – נסמנו במכתב כ"ה אדר ש.ז. הערה ד"ה כידוע (נדפס לקמן [סה"ש תנשא] ח"ב בהוספות).

35 בהבא לקמן – ראה מכתב ה' ניסן ש.ז. (נדפס לקמן [סה"ש תנשא] ח"ב בהוספות). וש"נ.

בתוכם²⁷, און נאָכמער בקביעות – אין דעם בית המקדש (ראשון ושני), ובתכלית השלימות וועט עס זיין אין בית המקדש השלישי, „מקדש אד' כונונו ידך“²⁸, בית נצחי²⁹, בגאולה האמיתית והשלימה, און דורך דעם – אויך מגלה זיין אלקות אין וועלט באופן כזה, ביז די שלימות בזה לע"ל, ווען די גאַנצע וועלט און אַלע מענטשן אין איר וועלן אָנהערן און זעען אלקות בגלוי ובשלימות, „ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר“³⁰.

דאָס איז אויך דער טעם פאַרוואָס גאולת מצרים איז געקומען דוקא דורך נסים ונפלאות (גלויים) – וואָרום דוקא דורך אַ נס שלמעלה מדרך הטבע, ווערט אַנטפלעקט בגלוי (לעיני בשר) דער אומ-באַגרענעצטער כח פון דעם אויבערשטן, מ'זאָל דערקענען בגלוי ווי דער אויבער-שטער איז דער בעה"ב אויף טבע העולם, און האָט דעריבער דעם כח צו מאַכן אַ נס העכער פאַר (אָדער אַ נס וואָס בייט) די הנהגה טבעית פון עולם (מלשון העלם והסתרי³¹), וואָס טבע (מלשון „טובעו ב-ים“³²) פאַרדעקט אויף דעם כח הפועל פון דעם אויבערשטן וואָס איז אין אים פאַראַן,

און דאָס האָט געגעבן און גיט דעם כח צו אידן (וועלכע האָבן געזען די נסים

27 וראה שהש"ר רפ"ה: „ואימת שרתה שכינה עלי“ (בארץ) מיום שהוקם המשכן. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' נז. ובכ"מ.

28 בשלח טו, יז ובפרש"י. ועוד.

29 זח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ת ת"ח.

30 ישע"י מ, ה. וראה תניא פל"ו (מו, א). ושם: וכבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מ"ת כו'.

31 ראה לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' א'נט. וראה לקו"ש (חלק לד) שופטים תשמ"ז הערה 63. וש"נ.

32 לשון הכתוב – בשלח טו, ד. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קח ואילך. וש"נ.

ד. וועט מען עס פארשטיין דורך ער-קלערן דעם תוכן ענין וחדוש פון משה (וואָס איז בדוגמא דער חידוש פון ענין הגאולה, און דערפאר קומט די גאולה דוקא דורך משה'ן) – ווי אַרויסגעגעבן איז ספר תהלים מזמור צדי"ק (וועלכער מען פאָנגט אָן זאָגן בימים אלו³⁶), וועל-כער הויבט זיך אָן תפלה למשה איש ה' אלקים, און איז מסיים, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו³⁷.

דער מזמור איז ספעציעל אויסגע-טיילט מיט דעם חידוש, אָז ער איז געזאָגט געוואָרן דורך משה רבינו (תפלה ל-משה): ער איז דער ערשטער פון די, אחד עשר מזמורים כו' מכאן עד³⁷ לדוד מזמור (ש)משה אמרם³⁸ – וואָס דערפון איז מובן, אָז דער מזמור גיט אַרויס דעם תוכן פון עבודת ופעולת משה (ע"י תפלתו), כולל – זיין פעולה אין אידן און אין דער וועלט³⁹.

און ווי חז"ל זאָגן⁴⁰, אָז, ויהי נועם ה'

(36) ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק (ע' 214). אגרות קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ק הקצרים ע' שמא) – מתחילים ב"א ניסן שנה זו אמירת מזמור צדי"ק שבתהלים.

(37) ולא עד בכלל. וראה רש"י שבועות טו, ב (ד"ה השיר): אחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה. (38) מדרש תהלים ופרש"י עה"פ. פרש"י פקודי לט, מג. ועוד.

(39) ראה בארוכה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט (סה"מ מלוקט ח"ה ע' ריו ואילך. קובץ י"א ניסן – שנת הצדי"ק" (קה"ת, תנשא) אות כא).

(40) פרש"י פקודי שם, בממדב"ר פ"ב, ט. וראה גם פרש"י תהלים עה"פ. פ. ת"ש עה"פ פקודי שם (אות לד). וש"נ (וראה ב, פתיחה" לקובץ י"א ניסן הניל הערה 12).

אלקינו עלינו גו" (סיום מזמור זה) איז די ברכה (ותפלה) פון משה אין צוזאמענהאנג מיט דער השראת השכינה אין משכן: „אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה ב-מעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו"'. ד.ה. אָז דוקא תפלת משה האָט אויפגעזאָגן די השראת השכינה אין משכן⁴¹, און אין אָן אופן פון „כוננה עלינו" (גרונטבאָפעסטיקט) – מיט אָ קביעות, ל-דור דור (ביז ווי דאָס וועט זיין בשלימות אין בית המקדש השלישי, כדברי חז"ל⁴² עה"פ אָז „ומעשה ידינו כוננהו" באַציט זיך צום ביהמ"ק השלישי, אויף וועלכען דער אויבערשטער זאָגט: לעתיד לבא אני אבנה אותו ומשרה שכינתי בתוכו ואינו חרב לעולם).

ה. דער ביאור אין דעם – ובהקדים דעם דיוק אין דעם כפל הלשון (וענין) בתחלת המזמור ובסיומו⁴³: וואָס איז דער טעם אויף דעם כפל (תפלה ל)משה, און דערנאָך זיין תואר – „איש האלקים". ועד"ז בסיום המזמור: „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו (און דערנאָך – אָ צווייטן מאָל) ומעשה ידינו כוננהו"⁴⁴.

(41) ראה בארוכה ה, פתיחה" שם. (42) מדרש תהלים עה"פ. וראה הנסמן במכתב הני"ל הערה ד"ה לעתיד.

(43) שמוה מובן שתוכן כל המזמור (שבין תחלתו וסיומו) הוא ענין של כפל, ראה לקמן ס"ו. ולהעיר שגם בהמשך פסוקי המזמור יש כמה לשונות כפולות: „בדור דור" (פסוק א). „ומעולם עד עולם" (פסוק ב). „תשב אנוש עד דכא ותאמר שוכו בני אדם" (פסוק ג), ועוד. ואף שכן נהוג בכוכ"ז מזמורי תהלים לכפול לשונו (כסגנון של מזמור), הרי כל ענינים בתורה הם בתכלית הדיוק (וראה הערה הבאה), ובפרט שבמזמור זה החידוש הוא (לגבי רוב המזמורים) שיש כפל לשון (ענין) הן בתחלת המזמור והן בסיומו.

(44) ראה ראב"ע שם ששולל פירוש הרד"ק שהוא לשון כפול.

עשיר, פאַרבונדן מיט עצמותו ית', שלמע-לה פון הוי' און אלקים (סובב און ממלא) והמחבר שניהם יחד, וואָס בכח העצמות (שלמעלה לגמרי פון מציאות העולם און פון שלילת מציאות העולם) ווערט נמשך אלקות בכל העולם ובכל הדרגות שבו, ביז אין תחתון שאין תחתון למטה ממנו.

ווי דאָס וועט זיין בשלימות בגאולה האמיתית והשלימה, ווען „ואת רוח ה-טומאה אעביר מן הארץ"¹³⁹, און „לא יהי' שם לא מלחמה כו', ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹⁴⁰ – דער גילוי פון „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", עלמא דאתי איקרי נועם¹⁴¹, תענוג העצ-מי¹⁴² (ביז דאָס ווערט נמשך אין), ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", כסיום המזמור¹⁴³.

געווען אין תיבה „בסוף על שפת היאור", בסמיכות צו מקום ע"ז (נאָך נידעריקער פאַר „איש", מחציו ולמטה), אָבער באופן אָז ער איז געווען באַשיצט דורך דער תיבה, און בפשטות איז די תיבה געווען פתוחה מלמעלה¹³⁴, ד.ה. אָז משה איז זייענדיק אין תיבה געווען גלוי כלפי שמיא, און זייענדיק דאָרט אין „ראתה (אפילו נאָך זייענדיק בת פרעה) עמו שכ"י נה"¹³⁵, און דערנאָך „מן המים משתיהו" בת פרעה דוקא, און ער איז אויפגע-וואָסקט אין בית פרעה מלך מצרים¹³⁶ – האָט דאָס געגעבן משה'ן דעם כח, אָז ער זאָל דערנאָך קענען צוברעכן די קליפה וע"ז פון מצרים, און פון דאָרט אויסלייזען אידן.

קומט אויס אָז אין דעם פסוק „תפלה למשה איש האלקים" איז כלול אויך אַ דריטער ענין (נוסף אויף דער עבודה פון „איש האלקים" (גילוי שם הוי' שלמעלה אה), און „משה" (גילוי שם הוי' שלמעלה מן הבריאה)) די עבודה פון בירור התחתון שאין תחתון למטה ממנו. וי"ל אָז דאָס איז מרומזאין דעם ענין פון „תפלה למשה"¹³⁷, כמבואר אין חסידות¹³⁸ אָז דאָס איז תפלת

(134) שהרי בודאי היו נקבים בהתיבה לכניסת אויר, ואם כן, למה הטרחה לעשות סתימה ובה נקבים, כשדי להבטיח שנענוע הגלים לא יפילוהו מתוך התיבה ע"י סתימת רוב גג התיבה. וכפשט הכתוב (ותפתח ותראהו גו" – שמות ב, ו) שרצתה לראותו ופתחה חלק התיבה שמעו הראי'. (135) פרש"י שמות שם.

(136) שם, י.

(137) היינו שבבחי' משה ב' ענינים: (א) גילוי שם הוי', עלמא דאתכסיא, אלקות שלמעלה מעולם. (ב) „משה" (הוי') כפי שהוא בדרגת „תפלה למשה", מלשון תפל ומחובר לעצמותו ית'. ואולי י"ל שזהו ע"ד הב' דרגות בהוי': (א) בחי' שם הוי', (ב) כפי שהוא למעלה מכל ענין של שם (ראה ס' הליקוטים דא"ח-צ"צ ערך הוי' בתחלתו. וש"נ).

(138) ד"ה תפלה למשה תרי"ס. תשכ"ט.

(139) זכרי' יג, ב.
(140) רמב"ם בסיום וחזרת ספרו.
(141) זח"א קצו, ב.
(142) מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' תיא. שע"ת ד"ה אם יהי' נדחך פכ"א.
(143) ויש לומר שע"ד התוכן דמזמור „תפלה למשה" – תחלתו וסיומו – הוא גם בספר הרמב"ם (ששמו משה, וידוע הפתגם ממש ועד משה לא קם כמשה): בתחלת ספרו – „יסוד היסודות ועמוד החכ-מות" ר"ת הוי"ו (** (כמ"ש נכדו ר' דוד הנגיד – סה"ד שם. שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם „פירוש" לריש הל' יסוה"ת) (וגם ממשיך אח"כ „ואמת הוי' לעולם"), „לידע שיש שם מצוי ראשון", „אמיתת

(* ולהעיר שיום הולדת שלו הוא בערב פסח (סה"ד ד"א תתקנז).
(** ומיהו"ד ד"סוד" (כנגד הוי"ד דשם הוי') נמשך התיבה (י)סוד", בנימטריא שבעים, כנגד בירור העולם, שבעת ימי הבנין (בחי' אלקים). וגם שם ממשיכים ומגלים אלקות דבחי' סתום (שלמעלה מהבריאה), ע"י נכנס יין (בנימטריא שבעים) יצא סוד (עירובין סה, סע"א), שזהו הגילוי דפנימיות התורה (ועד"כ מעשה מרכבה – בפרקים הראשונים דספר הרמב"ם).

אלקות נמשך ונתגלה ווערן בכל העולם, באופן של קביעות.

י. מ'דארף נאך פארשטיין: האמור לעיל רעדט זיך וועגן די עבודה פון „צד"י", צו ממשך זיין אלקות אין חלק הרשות שבעולם, אין העולם שמשם אלקים (וואָס דאָס איז טאַקע מעלים אויף אלקות, אָבער ניט מנגד) – אַז היות די עבודה פון בירור העולם איז דורך התלב-שות אין בחי' „איש האלקים", ווערט דאָס נתקבל אויך אין גדרי העולם; בשעת מ'זאָגט אָבער אַז די גאַנצע וועלט דאַרף ווערן אַ דירה לו יתברך בתחתונים, אַ דירת קבוע, איז פאַרשטאַנדיק אַז עס קען ניט בלייבן אַ „ווינקל" אין וועלט וואָס איז מנגד צו אלקות ח"ו (ווייל דעמולט פעלט אין דער קביעות ונצחית פון כל הדירה). איז ווי האָט מען בכח צו אויפטאָן אויך אין דעם „צד שכנגד", אַן „אַרט" וואו ס'איז שוין געווען אַ מכשול היפך התורה ר"ל?

דאַרף מען זאָגן, אַז דורך „תפלה ל-משה איש האלקים" (וואָס גיט דעם כח אויף המשכת אלקות באופן של קביעות), דערגרייכט עס אויך אין תחתון שאין תחתון למטה ממנו, און מאַכט עס אויך איבער. ויש לומר אַז דאָס איז מרומז אין דעם וואָס מ'איז מוסיף אַ ק' צו „צד"י", וואָס מאַכט דעם וואָרט „צדיק" – וואָס אַ ק' איז יורד למטה מן השורה¹²⁵, וכדלקמן.

יא. אויף דעם פירוש הנ"ל (ס"ה) אַז משה ע"ש „מן המים משיתיהו" באַדייט דער גילוי פון שם הוי', שלמעלה מן העו-לם, עלמא דאתכסיא – שטעלט זיך לכא-רה אַן אויבנאויפיקע קשיא: די „מים" (פון וועלכע „משיתיהו" משה'ן) זיינען געווען די מי נילוס – „ותשם בסוף על שפת

(125) ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות – קו"ף. וש"נ.

היאור¹²⁶, בסמיכות¹²⁷ צו – דער עבודה זרה פון מצרים¹²⁸! אויך: דוקא בת פרעה מלך מצרים (– ערות הארץ¹²⁹) האָט אַרויסגענומען משה'ן מן המים, און האָט אים אָנגערופן משה'ן על שם „מן המים משיתיהו", ודוקא על שם זה ווערט ער אָנגערופן (אע"פ וואָס י' שמות היו לוי¹³⁰) – ווי שטימט דאָס מיט דעם פירוש אין חסידות, אַז דאָס איז עלמא דאתכסיא, תכלית ההיפך פון ע"ז און פרעה וכו'!?

איז דער ביאור אין דעם, אַז היא הנותנת: כל הגבוה גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר¹³¹. בכדי דערגרייכן צו אלקות שלמעלה מגדר הבריאה, דאַרף מען אָנקומען דוקא צו בת פרעה [וכמרומוז בשמה „בתי"ה¹³²], מלשון בת (מקבלת) פון י"ה¹³³, שלמעלה משם הוי'], אַז זי זאָל אַרויסנעמען משה'ן פון אַ מקום של עבודה זרה (מי נילוס)¹²⁷, און דורך דעם ווערט דער גילוי פון „מן המים משיתיהו", דער גילוי פון משה'ן פון עלמא דאתכסיא איז עלמא דאתגליא.

ועפ"י יש לומר, אַז דאָס וואָס משה איז

(126) שמות ב. ג.

(127) ראה צפ"פ עה"ת עה"פ, דכיון שהם היו עובדים לנילוס, היתה יוכבד אסורה להשימו בתוך היאור, ולכן „ותשם בסוף על שפת היאור"; ולאחרי ש„ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" (שמות שם, ה), „שירדה לרחוץ מגילולי אבי" (סוטה יב, רע"ב. וש"נ. ועוד), הרי ביטלה בזה הע"ז, ושוב באתה התיבה בתוך היאור". וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 13.

(128) ראה תנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט. פרש"י וארא ז, יז.

(129) מקץ מב, יב.

(130) ויק"ר פ"א, ג. ועוד.

(131) שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך. פ"ב ואילך. ובכ"מ.

(132) מגילה יג, א.

(133) ראה ל"ת להאריז"ל ישעי' כא, ב. ספר

הגלגולים פס"ז. עיי"ש.

וואָס ער איז דער ממוצע המחבר צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן, „אנכי עומד בין ה' וביניכם"⁴⁸, וואָס אַ ממוצע דאַרף האָבן אין זיך פון ביידע ענינים וועלכער ער איז מחבר⁴⁹:

אויף „איש האלקים" זאָגן חז"ל⁵⁰, אם אלקים למה איש ואם איש למה אלקים כו', מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים". און האָבנדיק די ביידע ענינים – „איש (און) האלקים" – האָט משה בכח מחבר זיין אלקות מיט וועלט (ווי ס'איז אַרויס בגלוי אין משכן משה).

ובפרטיות יותר – י"ל אַז די צוויי קצוות אין דעם ממוצע זיינען די צוויי ענינים „משה" און „איש האלקים" (דער כפל בתחלת המזמור):

אע"פ וואָס „איש האלקים" איז אַ חיבור פון צוויי קצוות („איש" און „האלקים") ווי זיי זיינען אין איין מענטש (משה)⁵¹ – איז

(48) ואתחנן ה. ה.

(49) ראה בארובה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט.

(50) מדרש תהלים עה"פ (במדרש תהלים שלפנינו הובא רק בבא הראשונה „מחציתו ולמטה נקרא איש". אבל במדרש תהלים באבער הובא כל המאמר). דב"ר פ"א, ד. וראה „קובץ י"א ניסן" הנ"ל אות ב. וש"נ.

(51) דאף שמפשות הלשון משמע, שבמשה היו ב' ענינים נפרדים, „איש" („מחציו ולמטה"), ה„האלקים" („מחציו ולמעלה"), והחידוש במשה הוא, שהוא „האלקים", מחציו ולמעלה" (משא"כ שאר בני אדם הם כולו בבחי' איש, גם מחציו ולמעלה) – הרי, מפשות לשון הכתוב (משה איש האלקים) – מבוך, שהיות שמשה הוא איש אחד, נשמה בגוף אחד, הרי הוא „איש האלקים" בכל מצויאותו (ראה ד"ה פנים בפנים הנ"ל, מע"ח שער לאה ורחל

ויש לומר איינער פון די ביאורים אין דעם:

בכדי אויפטאָן המשכת וגילוי אלקות למטה באופן של קביעות „ושכנתי בתר-כס" באופן פון „כוננה עלינו" פאָדערן זיך צוויי ענינים, צוויי קצוות, און חיבורם יחד: (א) אַ כח וואָס איז העכער פאַר די געוויינלעכע הנהגה, הנהגה טבעית פון וועלט, וואָס דאָס האָט די שטאַרקיט צו אַריינברענגען אין וועלט גילוי אלקות (וואָס איז ניטאָ בגלוי אין עולם (מלשון העלם והסתר) מצ"ע), ביז צו איבערמאַכן די וועלט, זי זאָל ווערן „אַ כלי" אויף גילוי אלקות. ובפרט נאָך אין אַן אופן של קביעות ונצחיות – וואָס דערצו פאָדערט זיך אַ כח מיוחד, וואָרום מצד גדר העולם – וועלכער באַשטייט פון שינויים (זמן) – ווערן אַלע נבראים נשתנה⁴⁵ בהמשך הזמן, ביז אַז „כל הוה נפסד"⁴⁶, (ב) דער כח דאַרף אַראָפקומען און זיך מתלבש זיין ביז צו זיין בערך צו די גדרי העולם [כידוע⁴⁷ אַז אַ מברר דאַרף זיך מתלבש זיין בלבושי המתברר], וואָס דוקא דע-מולט האָט ער בכח צו דערפון (מהמת-ברר) מאַכן אַ כלי, אַ מקום קבוע צו אויפ-נעמען בפנימיות דעם גילוי (משא"כ אויב דער גילוי איז שלא בערך צו דעם מקבל, וועט ער דאַרט ניט בלייבן בקביעות, נאָר באופן מקיף וכיו"ב, ביז אַז במשך הזמן קען עס נסתלק ווערן).

ו. אַט די צוויי ענינים – וי"ל אַז דאָס זיינען די צוויי ענינים אין דעם כפל בתחלת וסיום מזמור צד"יק – זיינען גע-ווען בשלימות ובגלוי באַ משה רבינו –

(45) וכמאמר הידוע: התינוק משנוולד מתחיל להתייבש (ראה בחיי בראשית א, כח).

(46) ראה לקו"ש ח"ה ע' 98 בהערות. חט"ו ע' 428. וש"נ.

(47) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קפו. וש"נ.

(*) ראה פי' מהר"ו לדב"ר שם, שמפרש מאחז"ל זה ע"פ הפדר"א (פמ"א) משה ה' רגליו עומדות בהר וכולו בשמים, וקורא לחלק שעמד בארץ איש וחלק שבשמים אלקים.

אָבער שם אלקים בגימטריא הטבע⁵², דאָס איז די דרגא אין אלקות וואָס, טוט זיך אָן און באלעבט טבע העולם. און דעריבער שטייט „איש האלקים“, ווייל בחי' „איש“ (מחציו ולמטה) פון משה'ן, ווי ער איז פאַרבונדן מיט עולם, ווערט נתאחד (נאר) מיט „האלקים“ (אלקות שבערך הברי' אה)⁵³, אָבער ניט מיט הוי' (שם העצם⁵⁴ כו'), די ג'טלעכע אָנטפלעקונג וואָס איז העכער פון וועלט (שנבראת בשם אלקים, בראשית ברא אלקים⁵⁵).

דאָקעגן „משה“ (וואָס שטייט פאַר „איש האלקים“) איז על שם „כי מן ה' מים משיתיהו“⁵⁶ – פון שם מ'ה⁵⁷ (ונחננו

בסופו. וראה, קובץ י"א ניסן" שם), שגם „מחציו ולמטה“ (בעסקו בענינים גשמיים) הוא חלק מ' (איש) האלקים, וגם „מחציו ולמעלה“ (בעסקו בענינים רוחניים) הוא חלק מ' (איש האלקים) (משא"כ בשאר בני אדם, אף שיש להם ב' חלקים – נשמה וגוף, נשמה היא „חלק הוי' עמו“, חלק אלוהה ממעל ממש, וגוף הוא נברא גשמי).

52 פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א ד"ה וכדי להבין (נב, ד). של"ה פט, א (דאיאת בזהר): קפט, א (מרומו בזהר): שח, ב. שו"ת חכם צבי ס"ח. שעהייה"א רפ"ו.

53 ולאידך גיסא יש לומר: מכיון שזהו „איש האלקים“ (אלקות שבערך הבריאה), הרי „איש“ (מחציו ולמטה) לא מתאחד לגמרי עם „האלקים“ (מחציו ולמעלה), וגם לא נמשך האלקות למטה מבחי' איש (בבחי' אנוש וכיו"ב): משא"כ ע"י התאחדות משה עם עצמותו ית', שזהו התוכן דהתפלה למשה, בכחו לאחד „איש“ והאלקים, וגם ל' המשיך אלקות למטה מבחי' איש כו', כדלקמן בפנים סעיף י.

54 כס"מ הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד') פ"א. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

55 בראשית א, א.

56 שמות ב, י.

57 תו"ח שמות קטז, א. אוה"ת תצוה ע' א'תרה.

מה⁵⁸), שם הוי"ו⁵⁹ (העכער פון „איש ה' אלקים“⁶⁰), אלקות שלמעלה מהבריאה. וידוע דער פירוש אין דעם⁶¹, אָז שרש נשמת משה איז פון א' דרגא גבוה מאד, בחי' מים (עלמא דאתכסיא⁶²), שלמעלה מארץ ויבשה (מקום מושב האדם), און פון דאָרטן – „מן המים – משיתיהו“ בגלוי אין (עלמא דאתגליא, ביז אין) עולם הזה הגשמי. אזוי אָז ווי ער שטייט אַלס א' נשמה בגוף דאָ למטה איז ער בגלוי „מן המים“, דבוק בגלוי צו מקורו למעלה (בדוגמא ווי דגי הים וועלכע זיינען שטענדיק מקושר בגלוי צו זייער מקור החיות – מי הים⁶³).

קומט אויס אָז „משה איש האלקים“ באַדייט די ביידע ענינים הנ"ל באַ משה'ן: „משה“ – זיין פאַרבונד (דאָ למטה) מיט אלקות שלמעלה מהבריאה (וואָס גיט דעם כח צו מגלה זיין אלקות למטה און איבערמאַכן די וועלט, און ממשיך זיין נצחיות, כח הבלי גבול – למטה), און (ב) „איש האלקים“ – זיין פאַרבונד (אַלס איש) מיט אלקות שבערך הבריאה, וואָס דאָס גיט דעם כח צו ממשיך זיין אלקות בערך צו (אידן) נשמות בגופים בעולם, באופן אָז זיי קענען ווערן כלים (מצד ענינם הם), ובאופן של קביעות, צו גילוי אלקות שב- ערך הבריאה, ביז צו „ושכנתי בתוכם“ – גילוי אלקות שלמעלה מהבריאה.

ע' א'תרכג. וראה גם תו"א יתרו טו, ריש ע"ב. מג"א צט, ג. ובכ"מ.

58 בשלח טז, ז. ת.

59 ראה סה"מ תקס"ב ע' קלז. אוה"ת ורא ע' רג. ובכ"מ.

60 ראה תו"א יתרו שם. לקו"ת ואתחנן ג, ד.

אוה"ת עקב ע' תקצט. ובכ"מ.

61 ראה תו"ח אוה"ת שבהערה 57. ובכ"מ.

62 תו"א בשלח טב, א"ב. ובכ"מ.

63 וראה ע"ז ג, ב: מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מד"ת ומן המצוות כו'. וראה גם ברכות סא, ב.

ווען ער איז בוחר צו פאַלגן דעם נפש האלקית – איז „הקב"ה עוזרו“¹¹⁹, „כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו“¹²⁰.

וואָס דאָס זיינען ע"ד די צוויי ענינים אין משה – „משה“ און „איש האלקים“ – מעין זה – די נשמה וגוף פון יעדער איד: זייענדיק „משה“ ע"ש מן המים משיתיהו (למעלה מעולם) איז ער פאַרבונדן בגלוי נאָר מיט אלקות, מיט „אין מים אלא תו"רה“¹²¹ (זכרו תורת משה עבדי¹²²), וואָס תורה איז בעה"ב אויף וועלט, „בראשית“, בשביל התורה ובשביל ישראל¹²³, ובכח זה קען ער איבערמאַכן וועלט און דאָרט ממשיך זיין גילוי אלקות: זייענדיק „איש“ (מחציו ולמטה) איז ער „נדמה בחומר- יתו לגופי אוה"ע“¹²⁴, און איז דעריבער כאילו ווי עומד מן הצד, און איז בוחר, „ובחרת בחיים“, אָז ווי ער שטייט אַלס „איש“ ווערט ער „איש האלקים“ – „צדי“.

עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אָז וויבאַלד „צדי“ (אָז תומ"צ איז זיין צד) קומט (ניט אַלס „נוגע בדבר“, נאָר) ע"י בחירתו, זייענדיק (בחיצוניות) אָז „איש“, אָ נשמה בגוף גשמי בעולם – האָט ער בכח צו איבערמאַכן עולם און תושבי העולם, אָז אויך זיי זאָלן „מסכים“ זיין, צו פאַלגן די הוראות התורה, באופן כזה אָז דאָס ווערט אין זיי נקבע בפנימיות, וויבאַלד אָז דאָס איז בערכם, כנ"ל. אזוי אָז דורך דעם קען

– ער איז דאָך אין דעם א' „נוגע בדבר“, וואָרום תורה איז תלוי בישראל און איז געגעבן געוואָרן בשביל ישראל (און דערפאַר איז מחשבתן של ישראל קדמה לתורה¹¹²), ווי עס שטייט אין תורה, „צו את בני ישראל“, „דבר אל בני“ (וכיו"ב), און די חיות פון א' איד איז תלוי אין תורה (היאחינו ואורוך ימינו¹¹³) – איז די שאלה: זייענדיק א' „נוגע בדבר“, ווי קען ער אויפשאַן און מאַכן א' דירה לו ית' בתוך תוניהם¹¹⁴, מצד ענינם ה'?

דעריבער האָט דער אויבערשטער גע- מאַכט אָז א' איד (ווי ער קומט אַראָפּ למטה בעולם אַלס א' נשמה בגוף) שטייט ער בגלוי כאילו מן הצד, אָז זיין שייכות (עצמי) צו תורה ומצוות איז אים ניט מכריח און איז ניט גורם קיין נטי' (בגלוי) ער זאָל זיך אזוי פירן, נאָר מ'האָט עס אָפּגעגעבן לבחירתו החפשית, ער זאָל בוחר זיין „ובחרת בחיים“¹¹⁵ צו דעם צד פון תומ"צ, ובמילא איז ער ניט קיין „נוגע בדבר“, וואָרום ער איז ניט מוכרח צו זיך פירן באופן אחד דוקא, ער האָט איך זיך סיי א' צד טוב און סיי א' צד שכנגד, און „זה וזה שופטן“¹¹⁶ (ניט „מושלים“¹¹⁷, אויך ניט זיין נפש האלקית):

אָבער מ'גיט צו א' יו"ד צום „צדי“, וואָרום די כוונה בזה איז – „ובחרת ב' חיים“, ער איז בוחר אָז דעם צד ימין זאָל ווערן „צדי“, זיין צד¹¹⁸ [און דעמולט –

112 ראה תדבאר פ"ד ופלא"א. ב"ר פ"א, ד.

113 נוסח ברכת אהבת עולם דתפלת ערבית – ע"פ לשון הכתוב (נצבים ל, כ), „כי הוא חייך ואורך ימך“.

114 ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקות ג.

במדב"ר פ"ג, ו. תניא שם.

115 נצבים ל, יט.

116 ברכות סא, ב.

117 תניא רפ"ג.

118 וראה ס' ברוך שאמר שם, ש"צד"י, צד

י, פירושו – צד ימין, ע"ש היו"ד שבצד ימין של הנבאות צ'.

119 תניא שם. וראה סוכה נב, ב. קידושין

ל, ב.

120 תהלים קט, לא.

121 ב"ק יז, א.

122 מלאכי ג, כב.

123 פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

124 תניא פמ"ט.

שלאחרי זה – ק'102), וואָס דאָס איז פאָר-
בונדן¹⁰³ מיט דער דרגא פון אַ צדיק, בחי-
נת יסוד כמ"ש¹⁰⁴, צדיק יסוד עולם¹⁰⁵.

שטייט אין ספרים¹⁰⁶ (ע"פ הידוע ב-
גודל הדיוק בכל עניני התורה, ובפרט
קדושת האותיות, אַז יעדער אות במילוי
האָט אַ פירוש), אַז „צד" איז פון לשון צד
(זייט), און לפ"ז איז מובן אַז „צדי" מיינט
צד שלי – מיין זייט.

ויש לומר דער ענין בזה (בעבודת ה'):

דער אויבערשטער האָט באַשאַפן אַ
מענטשן און די וועלט אין אַן אופן אַז עס
זיינען פאַראַן צוויי צדדים („זה לעומת
זה"¹⁰⁷): דער צד הקדושה און דער צד
שכנגד, דער יצר טוב (בצד ימי, חלל

פכ"א (הובא באוה"ת שם ס"ע תתקכ"א): וכן לא
נקרא צדיק אלא בהיותו מתייחד בצדק. וכן מפורש
באותיות דר"ע אות צד"י: אל תקרי צד"י אלא צדק.
וי"ג: צדיק. וראה הערה 103.

ראה הערה הבאה.

ראה מגן דוד שם: אות צ' מורה ביסוד
כאשר נבאר בע"ה (וראה הנסמך בהערה 105) וא"ת
שהרי אין קריאת האות צדיק אלא צד"י בלא ק,
דהכי תניא בברייתא (דלעיל הערה 100) . . . לא
קשיא שהרי הק' לאחר"י הצ' וכאילו אתה מחברה
אצל הצ' ומשלים קריאת צדיק, ומלמדי תינקות של
ספרד מלמדין צדיק בק'.

משלי י, כה.

ראה פרדס שם: פירש בס' התמונה
(תמונה ג אות צד"י) כי רמזוה בצדיק יסוד עולם.
וכה בקה"י מערכת צ' אוה"ת נ"ך שם. לקוטי
לוי"צ לתנ"ך וכו' ע' ז.

ראה מגן דוד שם: צד"י הוא מלשון צד
כמו מצד הארון ולצדי המשכן. וראה גם ברוך
שאמר (לרבינו שמשון ב"ר אליעזר) אות צד"י –
כה, א „הצדקות שינטה מקו האמצעי השוה לצד
ראש ימיני".

קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.

* בנדפס שם: לפני ולכאורה הוא טו"ה.

הימני¹⁰⁸) און דער יצר הרע (בצד
שמאל¹⁰⁸). וויבאַלד אַז „תורה צוה לנו
משה מורשה קהלת יעקב"¹⁰⁹ צו יעדער
איד, איז פאַרשטאַנדיק אַז „צדי" – מיין
צד (דער צד פון אַ אידן) – איז תורה
ומצוות, די פסקי דיני התורה ווי אַ איד
דאַרף זיך אויפפירן בעולם (משא"כ דער
צד שכנגד האָט צו אים קיין שייכות ניט,
ועאכ"כ ניט אַז דאָס זאָל זיין צד שלו).

לאידך גיסא ווערט דאָס אָבער אָנגע-
רופן „צדי", מער ניט ווי מיינער אַ צד (ניט
מציאותי, וכיו"ב) – וואָרום: דער אויבער-
שטער האָט דאָך באַשאַפן די וועלט (בשם
אלקים) אַלס אַ „צד" בפני עצמו (זה לעומת
זה עשה אלקים¹⁰⁷). אַן עולם וואָס איז
מעלים ומסתיר אויף אלקות, תחתונים, ביז
„תחתון שאין תחתון למטה ממנו בענין
הסתר אורו ית"¹¹⁰, און אין איר הערט זיך
ניט אַן (מצ"ע) ווי מ'דאַרף פאַלגן די
הוראות התורה, ביז אַז עס קען זיין אַז
מ'זאָל זיך פירן היפך התורה ח"ו. און די
כוונה אין דעם איז – אַז מ'זאָל איבער-
מאַכן די וועלט, אַז אויך דער „צד" פון
וועלט מצד ענינו הוא זאָל „מסכים" זיין צו
הוראות ופס"ד התורה (וואָס דוקא דע-
מולט ווערט דאָס נקבע בפנימיות אין די
תחתונים).

ועפ"ז קען נתעורר ווערן די שאלה
(אפילו בנוגע צו אַ דבר של רשות, אפילו
ניט דער צד שכנגד): ווי קען אַ איד
אַרויסגיין און איבערמאַכן די (חפצא פון)
וועלט און די מענטשן אין דער וועלט, אַז
זיי – מצד ענינם הם – זאָלן זיך פירן ע"פ
הוראות ופס"ד התורה (ביז „לכוף את כל
באי עולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"¹¹¹)

108 תניא רפ"ט.

109 ברכה לג, ד.

110 תניא פל"ו (מה, ב).

111 רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

אויך „מעשידי משה (משכן שעשה משה)
נצחיים"⁷⁰ –

דעריבער האָט דוקא משה געהאַט דעם
כח צו ממשיך זיין שכינה למטהי ע"י
תפלתו „ויהי נועם גוי", „יהי רצון שתשרה
שכינה במעשה ידיכם", אין אַן אופן פון
„כוננה עלינו" – מיט אַ קביעות, לדור דור
(ביז אַז אין דעם „ומעשה ידינו כוננהו")
ווערט אָנגעדייטעט די נצחיות פון בית
המקדש השלישי, שאינו חרב לעולם,
כנ"ל).

וכשם ווי באַ משה עצמו זיינען פאַראַן
ביידע ענינים („משה" און „איש האלקים"),
אַזוי זיינען פאַראַן די ביידע ענינים (כפל)
בברכת ותפלת משה („ויהי נועם גוי") – (א)
המשכת השכינה במשכן, אלקות שלמעלה
מעולם, (ב) באופן אַז דאָס ווערט נתלבש
בפנימיות שלמטה – ויש לומר אַז זיי
זיינען מרומז אין דעם כפל הלשון (א)
„ומעשה ידינו כוננה עלינו" – באופן של
מקיף שלמעלה, „להיותו בלי גבול ותכ-
לית"⁷², (ב) „ומעשה ידינו כוננהו", אַז ער
באַפעסטיקט די „מעשה ידינו" עצמם, ד.ה.
אַז דער „כוננהו" נעמט דורך בפנימיות
אויך „מעשה ידינו" (ניט נאָר באופן פון
„כוננה עלינו")⁷³.

– ווימתק בזה וואָס כפל בכלל באַ-
ווייזט אויף קיום הדבר באופן נצחי –
כפליים לתושי"ת⁷⁴ (וואָס איז ניט נאָר צוויי

שהם נצחיים, כי יש נתינת מקום ואפשריות להיפך
הנצחיות.

70 סוטה ט, סע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 465,
ובהנסמן שם. לקו"ש חכ"ו שם.

71 ראה שהש"ר רפ"ה: עמד משה והורידה
(השכינה) לארץ . . . ואימת שרתה שכינה כו' (כד-
לעיל הערה 27). וראה המשך ההילולא באתי לגני
הישי"ת.

72 תניא אגה"ק סכ"ג.

73 וראה גם פ"י האלשיך עה"פ.

74 לשון הכתוב – איוב יא, ו.

ז. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין
דעם כפל בסיום המזמור – „ומעשה ידינו
כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו":

וויבאַלד אַז באַ משה'ן (ממוצע המחבר)
זיינען געווען ביידע ענינים („משה" און
„איש האלקים")

– וואָס דערפאַר איז באַ משה'ן למטה
דאָ דער ענין הנצחיות וקביעות (כח ה-
בל"ג) בגלוי [כמרומז אין המשך המז-
מור⁶⁴: „מעון אתה היית לנו בדור ודור,
בטרם הרים ילדו גוי ומעולם עד עולם
אתה אל גוי, כי אלף שנים בעיניך כיום
אתמול גוי" – אַזוי ווערט אויך נמשך די
נצחיות בזמן באַ „משה איש האלקים"⁶⁵
זייענדיק בטל צו אלקות], נצחיות אין
משה עצמו, אַז „משה לא מת"⁶⁶ (ובכל דור
ודור איז דאָ אַתפשוטותא דמשה⁶⁷, נוסף צו
בחי' משה שבכל א' מישראל⁶⁸), און אויך
אין זיינע כחות און זיינע פרטים⁶⁹, ביז אַז

64 ולהעיר מסיום מזמור שלפני זה (מזמור פט):
ברוך ה' לעולם אמן ואמן, שאמן בכלל מורה על
קיום הדבר (גמר הנצחון – ראה נזיר בסופו), ואמן
בכפליים מורה על הקיום והתוקף באופן נצחי. וענין
זה נמשך לעולם, בפירושו מקום זמן (ראה סה"מ
תש"ח ע' 160. ובכ"מ), וגם בפירושו נצחיות (ראה
המשך מים רבים תרל"ו פנ"ו ואילך). וראה יהל אור
ע' תשכד השייכות ד„אמן" עם עיסקא דשבתא כפול
(דלקמן בפנים).

65 ומה שבהמשך המזמור מדבר בקוצר זמן
האדם „כל ימינו פנו בעברתך גוי ימי שנותינו בהם
שבעים שנה גוי" – הוא חלק מהעונש כאשר
„זרמתם שנה יהיו גוי שנה עונותינו גוי".

66 סוטה יג, סע"ב. זח"א לג, סע"ב. וראה
בארכה לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך.

67 זח"ג רע"ג, א. תקו"ז תס"ט. וראה תניא
פמ"ד (סג, א). ועוד.

68 ראה תניא רפמ"ב.

69 כי שלימות ענין הנצחיות היא דוקא
כשנמשכת וניכרת בכל הפרטים, דבאם פרט א'
אינו נצחי ה"ו מורה על „חלישות" גם בהענינים

מאָל אַזויפיל, נאָר נאַכמער באַיכות ובתו-
 קף). און כּפּל איז אויך פּאַרבונדן מיט
 דער גאולה⁷⁵ – גאולה נצחית⁷⁶.

ה. ובפרטיות יותר – ע"פ ביאור
 רש"י⁷⁷ בכפל זה: „ושני פעמים ומעשה
 ידינו כוננהו, א' על מלאכת המשכן ש-
 בירכן לישראל והתפלל שתשרה שכינה
 במעשה ידיהם במשכן, וא' שתהא ברכה
 במעשה ידיהם.“ ועפ"ז י"ל, אַז דער כּפּל
 באַדייט אַ צווייַענידקע ברכה פון משה אַז
 „מעשה ידינו“ זאָלן זיין נצחיים – סיי
 „מעשה ידינו“ אין עניני קדושה (בדוגמת
 מעשה המשכן), און סיי אין „מעשה ידינו“
 אין עניני רשות וחול, „מעשיך“⁷⁸ און „דר-
 כּיך“⁷⁹, וואָס הגם אַז דאָס זיינען מעשים
 פאַרבונדן מיט הנהגת העולם, גיט משה
 אין זיי אַריין דעם כח הנצחיות – „ומעשה
 ידינו כוננהו“.

ולהוסיף: „תפלה למשה“ איז אַ חלק
 פון תפלת שבת. ועפ"ז איז מובן, אַז די
 תפלה האָט אַ שייכות מיוחדת מיט שבת⁸⁰.

75 ראה יל"ש ר"פ לך (רמז סד). וראה ד"ה
 ויאמר גוי' לך ב' באוה"ת תרעד, א. תרכ"ז. תר"ל –
 הובא בסד"ה נחמו עת"ר.

76 ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה
 ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב. ועוד.

77 עה"פ תהלים כאן.

78 אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות
 ספ"ג. טוש"ע אורח סר"א.

79 משל"ג, ו. וראה רמב"ם וטוש"ע שם.

80 ויומתק בזה שעיקר העבודה דשבת היא
 עבודת התפלה (ראה ירושלמי שבת פט"ו ה"ג. ספר

היראה לר"י אות שיט. הובא ונתבאר בתו"א קיג, א.
 לקו"ת צו יא, ד. סידור עם דא"ח רצו, ד. ועוד).

ובפרט תפלת משה – שחזורין אליו האלף אורות
 בשבת (וזהו „ישמח משה במתנת חלקו“ (סידור

האריז"ל במקומו. פ"ח שער השבת פ"ח). ומבואר
 בכ"מ השייכות תפלה למשה לתפלת שבת – ראה

אוה"ת ויצא תתמב ב ואילך. ד"ה תפלה למשה
 תר"ס. ועוד.

ובפרט אַז „מזמור שיר ליום השבת“⁸¹ איז
 אַ חלק פון תפלת משה (פון די י"א
 מזמורים שאמר משה), ביז אַז „בא"מ משה
 וחדשו על שמו מזמור שיר ליום השבת
 (ר"ת למשה)⁸².

ויש לומר השייכות: עה"פ „מזמור שיר
 ליום השבת“ זאָגן חז"ל⁸⁴, „עיסקא דשבתא
 כפול“⁸⁵. ומבואר בכ"מ⁸⁶, אַז דער כּפּל איז
 די צוויי דרגות (שתי שבתות⁸⁷) בכל שבת
 – מעלי שבתא און יומא דשבתא⁸⁷, מנוחה
 בערך ליגיעה, און מנוחה בעצם⁸⁸, ע"ד
 דער חילוק צווישן שם אלקים (אלקות
 בערך הבריאה) און שם הוי' (אלקות
 שלמעלה מהבריאה): און אין שבת קומען
 זיי ביידע צוזאַמען, כפול. וי"ל אַז דאָס
 איז ע"ד דער כּפּל בתחלת המזמור –
 „(תפלה ל)משה“ (הוי') און „איש האלקים“,
 און בסיום המזמור – „ויהי נועם ה' אלקינו
 עלינו“, וואָס נועם איז די דרגא פון שבת⁸⁹
 (וע"ד דער ענין פון עשיית המשכן⁸⁹) –
 „ומעשה ידינו כוננה עלינו“, „ומעשה ידינו
 כוננהו“, סיי מנוחה בערך ליגיעה דמעשה
 ידינו, און סיי מנוחה בעצם (עלינו).
 ובכללות יותר: כוננהו אין „מעשה ידינו“
 פון ימי החול („ששת ימים תעבוד ועשית

81 תהלים מזמור צב.

82 ב"ר ספכ"ב ובמ"כ שם.

83 וראה פ"ח שם: וכשתאמר מזמור שיר ליום
 השבת תכנין בר"ת שהם למשה.

84 מדרש תהלים שם. יל"ש עה"פ בשלח טז,
 כט ראו כי ה' נתן לכם השבת (רמז רסא).

85 לקו"ת בשלח ב, ג. יהל אור ריש ע' תרכט.
 שם בהשמטות ע' תשכד ואילך. ד"ה לך תרכ"ז.

86 תר"ל. ובכ"מ. וראה ד"ה אלה תולדות נח תנשא
 (סה"מ מלוקט ע"ה ע' מז ואילך).

87 ראה ד"ה אלה תולדות גוי' הנ"ל בתחלתו.
 וש"נ.

88 זח"א (בהקדמה) ה, ב. ח"ב קלח, א.

89 ראה אוה"ת נח נו, ב ואילך. ד"ה תפלה
 למשה תר"ס. ועוד.

90 ראה מאמרי אדהאמ"צ תצוה ע' ת ואילך.

כל מלאכתך⁹⁰), „ומעשה ידינו כוננה
 עלינו“ ביום השבת, ווען „כלי' מלאכתך
 עשוי“⁹².

און שבת – בדוגמת משה – איז פאַר-
 בונדן מיט ענין הנצחיות, כידוע⁹³ אַז בכל
 שבת איז דאָ מעין פון דעם „יום שכולו
 שבת ומנוחה לחיי העולמים“⁹⁴, ווען עס
 וועט זיין שלימות הגילוי פון מנוחה ב-
 עצם, מנוחה נצחית. און די גאולה („מיד
 נגאליו“) קומט דורך דעם וואָס „משמרין
 שתי שבתות כהלכתן“⁹⁵ (די צוויי דרגות
 בכל שבת⁹⁶, וואָס עיסקא כפול).

ט. ע"פ הנ"ל יש לומר דעם טעם פאַר-
 וואָס אַט די תפלה – תפלת משה איש ה-
 אלקים – איז מזמור צדי"ק אין תהלים,
 סיי מצד דעם מספר (תשעים), און סיי מצד
 דעם אות (צ):

תשעים:

בתלתא זימני הוה חזקה⁹⁶. דער ענין
 פון חזקה (לשון חזק, שטאַרקייט) איז, אַז
 מיט (דער פאַרטעצונג אָדער איבער-
 חזרונג פון) דריי מאָל ווערט די זאָך
 קביעות'דיק, עס ווערט פאַרפעסטיקט
 („כוננה“) און אַזוי וועט זי בלייבן אויף
 אייביק.

די פולקאָמע שלימות אין חזקה פון
 שלשה (פעמים) גופא איז – ניינציק, וועל-

90 יתרו כ, ט.

91 פרש"י יתרו שם, ממכילתא שם. טוש"ע
 אור"ח שס"ו ס"ח. שו"ע אדה"ז שם סכ"א.

92 ולהעיר מפ"י הראב"ע עה"פ: „טעם כוננה
 עלינו – לתקן סבות ועלילות שלא יהי' טורח להם
 ועמל בכל מעשיהם, וטעם כוננהו – שיהיו שלם,
 ע"ד אם ה' לא יבנה בית (תהלים כזו, א).

93 ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמב).

94 המשך תער"ב ח"ב ע' אקכו. ועוד.

95 תמיד בסופה.

96 שבת קיח, ב.

97 בי"מ קר, ריש ע"ב. וש"נ.

כער איז דריי מאָל דרייסיק, דריי מאָל
 דריי מאָל צען: די שלימות פון יעדער
 מספר איז ווען דאָס איז כלול פון עשר,
 וואָרום עשר איז שלימות המספר⁹⁷, וואָס
 באַווייזט אויף שלימות הענין [וואָס דער-
 פאַר וועט די גאולה העתידה – גאולה
 נצחית – זיין פאַרבונדן מיט מספר עשרה:
 „עלי עשור“⁹⁸ וכו'⁹⁹]. ועפ"ז – איז שלשים
 (צען מאָל דריי) אַ שלימות אין חזקה
 (שלימות מער ווי דריי, זעקס, ניינציק וכו'):
 און תשעים (דריי מאָל דרייסיק) איז די
 פולקאָמע שלימות אין חזקה.

צ:

דער אופן רגיל ווי חז"ל וכו' שרייבן
 דעם אות (במילוי) איז – „צד“¹⁰⁰ (אַן אַ ק'
 צום סוף). ובכמה מקומות שרייבט מען
 „צדי"ק“¹⁰¹ (מ'איז מצרף צו צד"י דעם אות

97 ראב"ע שמות ג, טו. פרדס שער ב פ"ב.

98 תהלים צב, ד. ערכיו יג, ב. וש"נ.

99 ראה מכילתא בשלח טו, א. וש"נ (שירה
 העשירית). תנחומא (באבער) תשא ח. ועוד (מנין
 העשירי). רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג (פרה
 העשירית). ועוד.

100 ראה שבת קג, ב: שלא יכתוב . . גמין
 צדיק, צדין גמין. ושם קד, א: צד"י כפופה וצד"י
 פשוטה. ועוד.

101 ראה זח"א ב, ב (בהקדמה): אמר לה
 (הקב"ה) צדי צדי אתה וצדיק אתה* (נתבאר בספר
 הדרת מלך ס"י עה (לד, א). אוה"ת נ"ך ע' תתקכ

ואילך). ובאור הלכנה גריס: א"ל צדי צדיק אתה
 וצדיק אתקריאת. ובפרסד שער כז (שער האותיות)

* ראה גם בס' שערי גן עדן להמקובל הר"י
 קאפל (קארען, תקס"ג) אות צד"י (פתח א): הרי

שאמר (בוהר) ב' לשונות צד"י וצדיק. וכן הוא
 נמצא בגמרא שלנו כו'. ולכאורה י"ל דכוננו להא

דאיחא בשבת שם: „צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק
 כפוף צדיק פשוט“. אבל לכאורה אין להביא רא'י

מזה, דהתם אות קמייתא קא דריש" (מגן דוד
 להרדב"ז אות צד"י), כדמוכח משאר האותיות

דדריש בגמ' שם.